

Reflexions sobre el sufix ‘-ada’ en català

Dins la tradició de la lingüística romànica, es constaten dues postures davant el sufix català i castellà *-ada*: o bé és entès com un sufix unitari, vàlid per a la formació tant de substantius deverbals (*mirar* > *mir-ada*) com de substantius denominals amb un contingut semàntic variat (*alcalde* > *alcald-ada*, *vaca* > *vac-ada*, *campana* > *campan-ada*), així per exemple Hans-Martin Gauger;¹ o bé es distingeix, per una part, el sufix *-da* per a la formació de substantius deverbals (*fregar* > *frega-da*, *sentir* > *senti-da*, *venir* > *veni-da* / *vingu-da*) i, per altra, el sufix *-ada* pròpiament dit per a la resta de derivats nominals (*piedra* / *pedra* > *pedr-ada*, etc.), com fan Jens Lüdtke (Lüdtke, 1987: 64s., 233ss., 240s., 336ss. i 262ss.) i Franz Rainer (Rainer, 1993: 197, 203, 230s., 387–391 i 437–440).

Una de les raons que dóna peu a aquest doble plantejament davant el sufix *-ada*, és a dir, o concepció unitària i polisèmica tradicional (Gauger) o distinció entre *-da* per als substantius deverbals (*entrar* > *entrada*) i *-ada* per als substantius denominals (*gaucho* > *gauchada*, *ample* > *amplada*) (Lüdtke, Rainer), al meu entendre, és la resposta que cada autor dóna a una qüestió fonamental en la formació dels ‘nomina actionis’, a saber, la possibilitat o impossibilitat de verbs implícits, construïts de forma regular i amb una morfologia adequada (*lança* > *lançar > *lançada* ‘colp donat amb una llança’; *gaucho* > *gauchar > *gauchada* ‘acció pròpia d’un *gaucho*’).

Per a certs ‘nomina actionis’ (els que es poden parafrasejar com ‘colp donat amb un x’) manté Lüdtke la distinció entre *-da* i *-ada*, per una banda, però, per altra, sosté l’existència de verbs possibles implícits, i per això adopta una postura intermèdia entre semàntica i morfologia:

---

1 “Das Suffix *-ada* hat vier Bedeutungen, die – bei aller Verschiedenheit – miteinander zusammenhängen. Wenn es oft auch schwierig ist, diesen Zusammenhang begrifflich zu fassen, so ist er doch unabweisbar; wir dürfen also in diesem Falle nicht einfach von homophonen Suffixen sprechen. Das Suffix *-ada* ist vielmehr ein ziemlich einheitliches, polysemes Suffix. Es findet sich in vier verschiedenen Derivationsprogrammen” (Gauger, 1971: 30). L’expressió ‘in vier verschiedenen Derivationsprogrammen’ s’ha d’entendre, doncs, com ‘en quatre diferents significats’. En el present treball utilitza aquesta terminologia de Gauger per a indicar també el significat o les funcions que té o compleix el sufix *-ada* en la nova paraula formada.

Es bleibt also im Rahmen einer syntaktisch orientierten Wortbildungslehre nur der zweite Weg, [das heißt,] die Darstellung dieser Ableitung als Entwicklung über ein impliziertes Verb. *Martillazo* [i *martillada*] wäre damit dann [über ein impliziertes semelfaktives (!) Verb *martillar] mit ‘el batir, dar un golpe con el martillo’ (semelfaktiv) zu umschreiben. Dabei ist diese Entwicklung materiell [és a dir, morfològicament] gesehen „desubstantivisch“ abgeleitet, inhaltlich aber deverbale. (Lüdtke, 1987: 65)

Encara que, per altre costat, sembla que no reconeix l'existència de possibles verbs implícits per a altre tipus de ‘nomina actionis’ en *-ada*, com ara les expressions d’una acció pròpia d’un x’ (animal o persona):

Etwa ein Drittel dieser Ableitungen auf *-ada* [*bribón* > *bribonada*, *quijote* > *quijotada*, *gaucho* > *gauchada*, etc.] hat ein Verb neben sich, meist auf *-e(ar)*. Dennoch kann man nicht sagen, daß die Wörter auf *-ada* von diesen Wörtern [és a dir, Verben auf *-e(ar)*] abgeleitet seien, da die Bezeichnungssphären von *-ada* und *-e(ar)* sich trotz Bedeutungsähnlichkeit nicht decken. Sowohl die prädikativen Nominalisierungen als auch die Verben sind jeweils von demselben Substantiv abgeleitet [o siga, no d’un possible verb implícit *bribonar, *quijotar, *gauchar* ?]:

<i>bribón</i>	>	<i>bribonear</i>	[i]	<i>bribonada</i>	
<i>gaucho</i>	>	<i>gauchar</i>	[i]	<i>gauchada</i> , etc.	(Lüdtke, 1987: 368)

Davant aquesta actitud intermèdia i de convenció, adoptada per Lüdtke, sorprèn la postura radical i formalista que assumeix Rainer, el qual rebutja d’una manera simplement teòrica² la viabilitat de bases verbals possibles i implícites per als derivats en *-ada*:

Bildungen des besprochenen Tips [‘für (eine/n) x charakteristische Handlung’ o ‘acción pròpia d’un x’: *andaluzada*, *españolada*, *gitanada*, *alcaldada*, etc. i també en construccions del tipus ‘colp donat amb un x’: *dentellada*, *picotada*, *cabezada*, etc.] sind eindeutig denominal. Eine Ableitung von *gauchada* u. ä. aus einem hypothetischen Verb *gauchar*, wie sie Cose-

-
- 2 En realitat, Rainer no fa verídica la impossibilitat de l’existència d’un verb possible com ara *gauchar*, que ens proporcione la base per al ‘nomen actionis’ *gauchada*: “[es] liegen die Verhältnisse nicht in allen Fällen so klar, etwa wenn Coseriu (1982: 11) *gauchada* nicht direkt von *gaucho*, sondern von einem nicht-usuellen Verb *gauchar* ableitet. [...] Eine Minimalforderung an nicht-usuelle Basen ist gewiß, daß ihre morphologische Wohlgeformtheit außer Zweifel stehen muß. [...] Bei [dem Fall von *gaucho* > *gauchar > *gauchada*] ist eine Entscheidung schwierig, da über die genaue Domäne der Regel, die aus Substantiven durch Konversion Verben erzeugt, wenig bekannt ist.” (Rainer, 1993: 98s.)

Davant aquestes afirmacions de Rainer, que no tenen el caràcter de proves, s’ha de recalcar que el verb *gauchar*, a més de complir amb els “requisits mínims d’estar ben format”, tal i com veurem en el present treball –més enllà de les hipòtesis de E. Coseriu– existeix realment (!) en diversos escrits sud-americans, encara que no el registren els creadors de diccionaris.

riu (1982: 11) vorschlägt, ist abzulehnen. Einerseits aufgrund des distributionellen Befunds, daß zu sehr vielen Bildungen kein entsprechendes usuelles Verb auf *-ar* existiert, und andererseits wegen des Umstands, daß die entsprechenden Verben eher mit *-ear* als mit *-ar* abgeleitet würden. Lütke (1978: 368) hat darauf hingewiesen, daß ca. ein Drittel aller Ableitungen [auf *-ada*] ein Verb auf *-ear* neben sich hat. Dies hängt damit zusammen, daß *-ear* und *-ada* beide als Basen negative Personenbezeichnungen favorisieren. Daher wird man Lütke zustimmen, daß das Verhältnis zwischen *bribonear* und *bribonada* keine [sic] direktes, sondern ein durch *bribón* vermitteltes ist. (Rainer, 1993: 388)

Per a aquest autor, doncs, tots els ‘nomina actionis’ en *-ada*, a través dels quals s’expressa o bé ‘una acció pròpia del substantiu base’ (p. 387) o bé ‘un colp donat amb el substantiu base’ (p. 389), han de ser derivats d’una base usual i explícita, i una base d’aquest tipus tan sols pot ésser una paraula usual que figure realment en el diccionari.³

Una actitud de tal radicalisme morfològic, basada exclusivament en el material que aporten o no aporten els diccionaris, per molt normatius i complets que es declaren, resulta summament arriscada en un terreny tan movèdis com és el de la formació de paraules, terreny que –com és sabut– es troba a cavall entre l’extensa llibertat de la sintaxi i la forçada cristal·lització del lèxic, que s’emmagatzema en els diccionaris. No cal buscar proves definitives en el material dels diccionaris per a demostrar o negar l’existència d’allò que, en part, no pertany a aquest terreny, com és el fenomen de la formació de paraules noves: un mecanisme tan dinàmic i econòmic del qual ens servim espontàniament en l’acte de comunicació i que, moltes voltes, comporta caràcters propis de la funció emotiva⁴ –no lògico-cognoscitiva– del llenguatge.

Així, per exemple, repareu en la poca fiabilitat que presenten els diccionaris quant al tractament dels derivats en *-ada*. Això sí, que quede clar des d’un principi, que cap diccionari no pot enregistrar, encara que ho vulga, tots els casos d’aquesta classe de derivats. Com a catalanoparlant trobe a faltar-hi moltíssims casos que són del domini comú català i que jo utilitze normalment, com per exemple, els resultats del programa ‘colp donat amb un objecte o x’. Segons el meu coneixement enciclopèdic, amb qualsevol objecte del món que m’envolta es pot donar o pegar un colp (o semblant, com ‘ferida’, etc.) sobre no importa quin altre objecte i, segons el meu ins-

3 “Der Begriff *usuelles spanisches Wort* ist durch die spanischen Wörterbücher hinreichend operationalisiert.” (Rainer, 1993: 31)

4 Penseu, per exemple, en la funció augmentativo-intensiva del propi sufix *-ada*.

tint lingüístic (o *Sprachgefühl*), aquest colp s'expressa en el sistema lingüístic català mitjançant el sufix *-ada*. Si això és així, jo puc construir (i de fet construir) frases com:

Li va pegar una *cadirada!* (colp amb una *cadira*), ... una *cullerada!* (amb una *cullera*).

Li va donar una *tomacada!* (colp amb una *tomaca*), ... una *cebada!* (amb una *ceba*).

Li va pegar una *botellada!* (colp amb una *botella*), ... una *tassonada!* (amb un *tassó*).

Li va donar una *fusada!* (colp amb un *fus*), etc.

Cap d'aquests derivats precedents no figura en aquest sentit en cap diccionari, a pesar que estan construïts segons les possibilitats o les regles del sistema formatiu català i a pesar que s'utilitzen normalment en el llenguatge col·loquial, que és justament un dels terrenys on més paraules noves es formen i per on més ràpidament es renova la llengua. Però és que també en el material que es registra en els diccionaris, es constaten moltes llacunes, si comparem uns diccionaris amb uns altres, independentment que siguin extensos o no ho siguin, que es declaren normatius o no.⁵ Així, tenim que els següents 'colps donats amb el substantiu base', registrats en el *dicc. Alcover*, no figuren ni en el *dicc. Inst.* ni en el *dicc. Enc.*:

alada, asclada, batallada, gotada,

poalada (encara que en el *dicc. Inst.* i en el *dicc. Enc.* sí figura *bacinada, librellada*, etc.),

sabrada (encara que sí hi figura *espasada, punyalada*, etc. en tots dos diccionaris),

brancada, corbellada, drapada, escudellada, fangada, fesada, forcada, gaiatada, mallada (encara que sí hi figura *martellada, aixadada*, etc.),

musclada (encara que sí hi figura *genollada, ancada, ventrada, morrada, obencada,*

paletada (encara que sí hi figura *palada*), *patatada, perxada, plançonada, picolada,*

sagetada (encara que sí hi figura *punxada, llançada*, etc.), *taponada, tallantada, varada,*

---

5 ¡Com si hom pogués normativitzar una cosa tan dinàmica i tan viva com la formació de paraules!

vergada (encara que sí hi figura *vergassada* < *vergassa*), etc.

Per altra part, també hi ha algunes llacunes en l'extens dicc. Alcover amb derivats en *-ada*, com expressió de 'colp donat amb x', que sí figuren en el dicc. Inst. i en el dicc. Enc., com ara *pinzellada*, *trucada*, etc. Ara bé, les llacunes nombroses que es registren en el dicc. Alcover, enfront dels altres dos, es donen en els derivats deverbals en *-ada* del programa 'acció del verb base': *eixalada* (encara que en dicc. Alcover figura el verb *eixalar*), *esbombada* (encara que sí hi figura *esbombar*), *tornejada* (sí, *tornejar*), *verolada* (sí, *verolar*), *vessada* (sí, *vessar*), etc.

A part d'aquests hi ha d'altres derivats en *-ada* en altres programes ('quantitat que cap dins el substantiu base', 'col·lectiu', 'conjunt', 'acció i efecte del verb base', etc.), bé del domini comú català o bé del domini regional (València, Balears o Catalunya), que no figuren tampoc –per exemple– en el dicc. Inst.:

camionada, *tractorada* (de domini comú, no estan en cap diccionari, encara que sí *carretada*, *pasterada*, *tartanada*, *cotxada*),
gamellada (valenc.), *tragallada* (no, dicc. Inst.; sí, dicc. Enc. i dicc. Alcover),
penada i *fredada* (balear; no dicc. Inst.; encara que sí hi figura *calorada*),
abellada, *baladronada*, *batejada*, *boçada* (encara que sí *vomitada*),
brossada, *covada*, *encabassada*, *encartonada* (encara que sí *telerada*),
esparverada (encara que sí *falconada*), *faenada*,
forçada ('gran esforç' no figura en cap diccionari, però és del domini comú valencià),
presonada, *rabiada*, *riallada*, *sabocada*, *sutjada*, etc.

Totes aquestes absències tan importants de derivats en *-ada* en els respectius diccionaris –recalque de nou– ens permet de dubtar de l'autoritat d'aquests a l'hora de tenir-los com a última instància per a provar o negar l'existència d'elements pertanyents a l'àmbit de la formació de paraules noves.

En excloure tota una sèrie de verbs possibles com ara *gaubar* (i altres com també **cuchillar*, **puñalar*, **bribonar*, etc.), Rainer, basant-se mecànicament i formal en l'existència o no dels dits verbs en el diccionari, suprimeix del seu camp d'investigació un material preciós i necessari, que pot donar raó

del contingut semàntic de molts derivats en *-ada*; i això, a pesar que ell mateix reconeix en el seu estudi que

Auf Marchand geht die Ansicht zurück, daß es sinnvoll sei, neben dem Lexikon auch eine unabhängige Wortbildungskomponente anzunehmen, die er als Menge der synchron produktiven Wortbildungsregeln definierte. ... Für diese[n] Forscher hat die Wortbildungskomponente in erster Linie die Menge der in der jeweiligen Sprache regelmäßig bildbaren morphologisch komplexen Wörter zu definieren. (Rainer, 1993: 30)

Malgrat l'actitud escèptica i formalista, adoptada per Rainer (i tal volta, per Lüdtke⁶) davant verbs possibles, com ara *gauchar* i altres, que poden servir de base a molts 'nomina actionis' en *-ada*, parafrasejables com 'acció pròpia i característica de x', hi ha una sèrie d'indicis que afavoreixen i fan verídica l'existència de tals verbs, tant en català com en castellà, encara que molts d'ells no han estat reconeguts i recollits encara en els diccionaris oficials o normativitzats.

Aquesta és la primera i més general conseqüència que es pot traure a partir de les parafrasis, mitjançant les quals els diferents autors, com Rainer, Lüdtke o qualsevol diccionari castellà o català, solen explicar aquest tipus de derivats en *-ada*. Dins aquestes parafrasis s'entén o es pot percebre clarament una 'acció', un 'acte' o un 'succés', és a dir, un verb implícit:

Das Suffix *-ada* erscheint in ca. einem halben Dutzend denominaler Bildungstypen [...] Der erste Bildungstyp läßt sich mit 'für (eine/n) x charakteristische Handlung' paraphrasieren [...] [o siga:

animalada: 'acció característica d'un animal'
alcaldada: 'acció característica d'un alcalde', etc.] (Rainer, 1993: 387)

Aus den knappen Angaben in der Sekundärliteratur und aus den Wortdefinitionen der Lexika ergibt sich, daß mit *-ada* ein *Verhalten*, eine *Handlung*, [...], gezeichnet wird, die typisch und charakteristisch für eine Person oder Lebewesen sind [...]

<i>alcalde</i>	→	<i>alcaldada</i>	<i>andaluz</i>	→	<i>andaluzada</i> ,
<i>cabrón</i>	→	<i>cabronada</i>	<i>Jeremias</i>	→	<i>jeremiada</i> , etc.

(Lüdtke, 1987: 366s.)

gauchada: 'acció pròpia de un gaucho' (dicc. Acad.)
quijotada: 'acció pròpia de un quijote' (dicc. Acad.)
calaverada: 'acte propi d'un calavera' (dicc. Inst.)
quixotada: 'acció pròpia d'un quixot' (dicc. Inst.)

6 Si és correcta la interpretació de les cites precedents d'aquest autor.

El contingut d'aquest tipus de derivats també es pot il·lustrar mitjançant una altra classe de paràfrasis, en la qual es posa en relleu el caràcter verbal dels components semàntics de la nova paraula:

- alcaldada*: 'acció que ha realitzat un alcalde (o qualcú amb poder o autoritat)'
ganchada: 'acció, acte, servei, realitzat, fet per un gautxo', etc.

Si *alcaldada* no és 'la dona alta del alcalde', sinó una 'acció que *ha dut a terme* el seu home (o semblant)', cal preguntar-se d'on ix, doncs, el nou sema [+Acció (verbal)] en la nova paraula; ¿el du amb ell *-ada*, com a sufix verbalitzador? o ¿és que un mateix sufix pot modificar semànticament la base i, al mateix temps, transposar-la o fer-la canviar de categoria gramatical?

Sobre açò cal insistir amb un exemple prou més clar, encara que es parteix d'un altre tipus de base primitiva. De l'adverbi català *fora* ('part exterior d'una població') es deriva el substantiu *forada* que significa 'anada a fora [del poble o ciutat]' (dicc. Alcover), 'sortida al camp (per a menjar i divertir-se)' (dicc. Inst). El substantiu deadverbial (!?) *forada* aporta enfront del primitiu adverbi *fora*, entre altres, el sema de [+Acció (sortir, anar)] i el sema de [+Substantiu (femení, pluralitzable, etc.)]. Si ara ens negàssem a acceptar l'existència del verb implícit *forar 'anar, sortir fora (del poble, de la ciutat)', del qual derivaria mitjançant la transposició el substantiu *forada*, hauríem de concloure que el sufix *-ada*, en aquest cas, exerciria de substantivador i de verbalitzador a la vegada, cosa que no deixaria d'ésser un absurd (metodològic). Aquest absurd es pot evitar, si acceptem la següent sèrie cronològica tant en l'adquisició dels nous semes com en el canvi de categoria gramatical:

adv. *fora* → verb. *forar 'anar, sortir fora' → subst. *forada* 'anada fora'.

Una sèrie, a més a més, paral·lela i idèntica a la següent:

adv. *baix* → verb. *baixar*⁷ 'anar de dalt a baix' → subst. *baixada* 'anada a baix',

7 Per cert, el verb intransitiu i transitiu cast. *bajar* 'ir de arriba a bajo' o 'llevar algo de arriba a bajo' més que deadjectival (< *bajo*, *-a*), com creu Rainer (1993: 689), és deadverbial: adv. *bajo* > verb. *bajar* > sust. *bajada*; el verb deadjectival el tenim, més aviat, en *rebajar* 'hacer una cosa més baja'.

on, aquesta vegada, sí figura un verb (*baixar*) que existeix realment en el diccionari. Però çhem de concloure per això que *baixada* ‘acció de baixar’ (dicc. Inst.) és un derivat deverbal perquè els diccionaris registren el verb *baixar* i que, per contra, *forada* ‘acció d’anar, acte de sortir fora’ és un derivat deadverbial pel fet que els diccionaris no inclouen el verb *forar? Açò no deixaria d’èsser un altre absurd, i no tan sols metodològic.

Cal tenir, a més, ben present que en aquest tipus de derivats, pretensiosament ‘denominals’, els citats autors i els citats diccionaris es serveixen d’unes paràfrasis en les quals figuren les paraules *acte*, *acció*, *Handlung*, *Verhalten*, idèntiques a les que empren en la interpretació del contingut semàntic dels derivats en *-(a)da* sobre una base verbal:

Wie in der Literatur wiederholt beobachtet wurde, bezeichnen Nomina actionis auf *-da* sehr oft einmalige und kurze *Handlungen*: *agarrada*, *llegada*, *punzada*, *chupada*, *pisada*, etc.⁸ (Rainer, 1993: 438)

Die Mehrzahl der Ableitungen [com *afeitada*, *endiablada*, *hartada*, *retirada*, *quedada*, *mascada*, *celada*, *morada*, etc.] ... bezeichnen meist einmalige, momentane, heftige, plötzliche und unvermutete *Handlungen* und *Ereignisse*. (Lüdtke, 1987: 338)

comida: *acción de comer* (dicc. Acc.)
menjada: *acció de menjar* (dicc. Inst.)

Hi ha un segon aspecte dins aquesta classe de derivats –segons la meua opinió– de verbs implícits amb el sufix *-ada*, mitjançant els quals s’expressa ‘una acció realitzada pel substantiu base’ com a agent del verb implícit. Es

8 Els adjectius “einmalig und kurz” amb què caracteritza Rainer aquestes *acciones* cal entendre’ls amb una certa relativitat: són “einmalig” perquè es tracta d’*una* acció, tal i com indica l’article que acompanya aquests substantius derivats (*una pasada*, *la pasada*; *la llegada*, *una mirada*, etc.). Pel què fa a “kurz”, s’ha de dir que depèn del ‘mode d’acció’ (o ‘Aktionsart’) del verb base, tenint molt en compte que, en ocasions, resulta impossible mesurar objectivament la duració d’una acció verbal per a poder-la qualificar de “kurz” o de “lang”; així, en els següents derivats verbals no es pot parlar de “kurz” i, de vegades, tampoc de “Handlung” perquè alguns d’ells estan formats sobre verbs que indiquen un estat, una passió o una relació:

estada,   *gozada*,   *quedada*,   *sentada*,   *paseada*,
acampada, *caminada*, *durada*,   *esperada*,   *cat. hivernada*, *tardada*.

Ací tan sols es pot parlar de “einmalig” perquè es tracta d’*una* acció (no de *dues* o *tres*), encara que no sempre; així cast. *la pegada de carteles* ‘acción(es) de pegar varios carteles’ o cat. *repicada* ‘acció de repicar’ o ‘acció(ns) repetida(/-es) de picar’. Per aquest motiu, en lloc de parlar de “einmalig” per a qualificar aquest tipus de derivats, preferixc parlar d’*acció unitària* o “*einheitlich*”, ja que el contingut que designen és una acció verbal vista i entesa en la seva totalitat, dins la qual pot haver distintes accions repetides.

tracta de formacions construïdes, pel què es veu, a partir d'un adjectiu, com els següents derivats catalans:

- sonsada* (< adj. *sonso*, *-a*): 'acte propi d'una persona sonsa' (dicc. Inst.)
borratxada (< adj. *borratxo*): 'feta pròpia de gent beguda [que ha begut]' (dicc. Inst.)
capbuidada (< adj. *capbuit*: 'neci'): 'acció pròpia d'un capbuit' (dicc. Inst.)
innocentada (< adj. *innocent*): 'acte propi d'una persona innocent (dicc. Inst.)
valentada (< adj. *valent*): '*proesa*' (dicc. Alcover) [= 'acció pròpia d'un (home) valent]
bajanada (< adj. *baja*, *-ana* 'neci, ximple'): 'acció pròpia d'un baja' (dicc. Inst.)

En tots aquests substantius, derivats materialment d'un adjectiu, es produeix automàticament una substantivació de la base adjectival, reflectida en les paràfrasis respectives com *una persona sonsa*, *gent beguda*, *un capbuit*, *una persona innocent*, *un home valent*, *un baja*. Una tal substantivació de la base s'origina per la necessitat d'aportar un agent que realitzi la funció de subjecte del verb implícit corresponent, ja que un adjectiu, per ell mateix, no pot realitzar tot sol aquesta funció en la sintaxi (!). Així doncs, aquesta substantivació de l'adjectiu base constitueix un indicatiu segur i clar que abans del derivat final *sonsada* s'ha produït una verbalització implícita (*sonsar: 'actuar, comportar-se, com una persona sonsa, com un sonso'), a través de la qual l'adjectiu s'ha hipostatitzat o personificat (persona, gent, home), és a dir, s'ha convertit en un substantiu capaç d'exercir la funció de subjecte agent en la paràfrasi.

Dita personificació o hipòstasi, per cert, és idèntica a la que es produeix en els derivats verbals –aquesta vegada– explícits a partir igualment d'una base adjectiva:

- badocar*: 'fer el badoc' (dicc. Inst.) [= 'fer actes propis d'un badoc']
incomodar: 'fer actes propis d'una persona incòmoda'
importunar: 'comportarse com una persona importuna'
insolentar-se: 'actuar com una persona insolent'
molestar: 'fer actes propis d'una persona molesta'
rebel·lar-se: 'comportarse, fer actes propis d'una persona rebel'
violentar: 'actuar com una persona violenta'
vanar-se: 'fer actes propis d'una persona vana',

ximplejar: ‘fer el ximple (dicc. Inst.) [= ‘fer actes propis d’una persona x’]’⁹

A part d’aquesta primera i més general conseqüència, hi ha altres indicis que apunten cap a l’existència de verbs possibles que serveixen de base als derivats en *-ada*.

En primer lloc cal assenyalar que, per exemple, el verb *gauchar* ‘comportarse, actuar como un gauchó’, ‘realizar acciones propias de un gauchó’ no és ni tan hipotètic com suposa Coseriu ni tan irreal i impossible com sosté Rainer (i titubeja Lüdtke), sinó que pot existir realment (!), tal i com es constata en escrits procedents d’Argentina, que és la nació on precisament hi ha gautxos (!):

— I ... desde ahora ya le suplico que me venga a acompañar para que nos va[ya]mos juntos a la función a *gauchar*.¹⁰

— De manera que ..., si ... la fortuna [me] arroja algún día por su pago – lo que no será difícil porque yo vivo *gauchando* ... *Gauchando*: andar sin paradero fijo. Entonces sí le prometo hacerle el cuento despacio.¹¹

— ¿Cómo es eso, Directudo? ¡qué! ¿trata de andar *gauchando* por las orillas no más? ¡Vean qué andarse empacando! entonces, ¿cómo presume venir a *directoriarnos*?¹²

— Que a un pavo un terutero celoso le dijo un día, de que, *gauchando* podría gobernar el mundo entero.¹³

9 I així mateix altres derivats verbals en *-ejar* sobre base adjectiva, com *bravejar* ‘fer el brau’ (dicc. Inst.) *barbarejar*, *beneïejar*, *boggejar*, *caduquejar*, *coquetejar*, *follejar*, *galantejar*, *pedantejar*, *ruquejar*, *tifejar* ‘fer actes propis d’un tifa’ (dicc. Inst.), etc.

10 Exemple tret del banc de dades de la Real Academia Española (<<http://corpus.rae.es>>): AÑO: 1853, AUTOR: Ascasubi, Hilario, TÍTULO: Paulino Lucero, PAÍS: ARGENTINA, TEMA: 22. didáctico, PUBLICACIÓN: Jorge Luis Borges; Adolfo Bioi Casares, Fondo de Cultura Económica (México), 1984.

11 Idem; AÑO: 1872, AUTOR: Ascasubi, Hilario, TÍTULO: Santos Vega, el paiador, PAÍS: ARGENTINA, TEMA: 22. didáctico, PUBLICACIÓN: Jorge Luis Borges; Adolfo Bioi Casares, Fondo de Cultura Económica (México), 1984.

12 Idem; AÑO: 1872, AUTOR: Ascasubi, Hilario, TÍTULO: Aniceto el gallo, PAÍS: ARGENTINA, TEMA: 22. clerical, PUBLICACIÓN: Jorge Luis Borges; Adolfo Bioi Casares, Fondo de Cultura Económica (México), 1984.

13 Idem; AÑO: 1872, AUTOR: Ascasubi, Hilario, TÍTULO: Aniceto el gallo, PAÍS: ARGENTINA, TEMA: 22. clerical, PUBLICACIÓN: Jorge Luis Borges; Adolfo Bioi Casares, Fondo de Cultura Económica (México), 1984.

Abans de passar més endavant, cal fer un petit excurs i reparar un fenomen molt comú en aquest tipus de verbs ‘nous’, construïts segons les regles específiques que regulen la formació de paraules en cada llengua: aquests verbs solen aparèixer originàriament en *infinitiu* i/o en *gerundi* (*gauchar*, *gauchando*, *dire*[c]toriar). Dificilment es trobaran casos amb formes finites (*gaucho, *gauchas, *gaucha, *gauchamos, *gaucháis, *gauchan o *yo* *directorio, *tu* *directorias, *el* *directoria, etc.). La raó d’aquest fenomen en verbs recents és que tant el gerundi com, sobretot, l’infinitiu expressen el contingut semàntic d’una forma prou econòmica i pura, és a dir, sense especificacions temporals, modals, aspectuals i personals; i per això són més fàcils de crear i d’integrar dins el discurs. És precisament sota les formes de gerundi i d’infinitiu com són introduïts en la llengua aquests verbs de nova creació. Si amb el pas del temps tals verbs són acceptats per la comunitat de parlants, aniran essent emprades a poc a poc les restants formes personals i finites, fins a convertir-se d’aquesta manera en un ‘*fait de langue*’.

Ara bé, el fet que *gauchar*¹⁴ es trobe en uns escrits determinats, procedents d’una època (segle XIX) i d’una regió concretes, no vol dir en absolut que el derivat actual *gauchada* provinga directament i automàtica d’aquell verb, ni molt menys (!); *gauchada* deriva del verb possible *gauchar, latent en el sistema de formació de paraules castellà i en la ment dels hispanoparlants –sobretot argentins– i construït segons les regles formatives del sistema castellà. Des d’aquest estat de latència i possibilitat, pot succeir que –segons les necessitats dels parlants– aquest verb latent aflore i es faci patent en algun escrit, en alguna regió i en alguna època. Després, igualment segons les necessitats dels parlants, pot ocórrer que el nou verb continue com a verb morfològicament real (i necessitat) i aplegui a convertir-se en un ‘*fait de langue*’ o que, per el contrari, si no és sentit com a necessari, desaparega de la sintaxi i torne a l’estat de latència anterior.

De fet no són pocs els casos de derivats en *-ada* (tant del programa ‘acció pròpia del substantiu base’ com, sobretot, del programa ‘colp donat amb el substantiu base’), al costat dels quals en l’extens dicc. Alcover aflora o figura d’una forma palesa un verb normal en *-ar*, construït sobre una base nominal substantiva, mentre que la majoria d’aquests verbs no tenen entrada ni en el dicc. Inst. ni en el dicc. Enc., potser perquè tenen un sabor antic, regional, col·loquial o familiar, i per això no estan del tot normativitzats; però aquests són conceptes prou relatius, tal i com he intentat

14 Absent en els diccionaris perquè el desconeixen els hispanoparlants i els mateixos argentins, tal i com he comprovat entre la població argentina resident a Mallorca.

demostrar més amunt, quan parlava de la fiabilitat que ens ofereixen els diccionaris pel què fa a la inclusió en les seves llistes d'elements procedents de la formació de paraules. Així estan absents en els dos últims diccionaris els següents verbs, procedents del *dicc. Alcover* i parafrasejables com 'donar un colp (causar una ferida, etc.) amb (sobre, en, etc.) el substantiu base':

agullar, arpar, bastonar, batallar, becar, codolar,
coltellar, cular, embotxar, escopetar, trabucar, fiblonar,
flingantar, maçar, magallar, martellar. nassar, paletar,
perxar, plançonar, potar, puniar, sagetar, sarpar,
vergar, vergassar, xurriacar
 etc. i també
baladronar, falconar, murriar
 (del programa 'acció pròpia del substantiu base').

Per altra part, no són rars tampoc els casos de verbs normals en *-ar*, parafrasejables en aquest mateix sentit i segons aquest mateix programa, els quals sí figuren expressament i palesa també en el *dicc. Inst.* i *dicc. Enc.* Davant aquest fet, cal preguntar-se ¿per què uns verbs sí figuren en el *dicc. Inst.*, que es declara normatiu, i per què altres verbs, que registra el *dicc. Alcover*, no? No crec que es dega al caràcter d'antic, regional o col·loquial que puguin posseir alguns d'aquests verbs, puix en el *dicc. Inst.* també figuren vocables amb aquests caràcters. Vegem tot açò amb més detall. En *dicc. Inst.* i en *dicc. Alcover* figura:

cinglada 'colp donat amb la cingla' i
cinglar 'donar cops de cingla'.

En teoria, el primer deriva del segon i és entès com a derivat deverbals senzillament perquè en els diccionaris estàndards i normatius es registra el verb del qual deriva (*cinglar*).

Per altra part, en *dicc. Inst.* i *dicc. Alcover* figura el derivat

xurriacada ‘colp donat amb unes xurriaques’¹⁵

però, mentre que en el dicc. Alcover figura d’una forma patent *xurriacar* ‘pegar amb les xurriaques’, aquest verb no es troba en el dicc. Inst. Si ara argumentem amb Rainer (qui entén com a derivats deverbals únicament aquells que poden acreditar la seva filiació a partir d’un verb existent realment en el diccionari), hem de concloure que, segons el dicc. Alcover tant *cinglada* ‘colp donat amb la cingla’ com *xurriacada* ‘colp donat amb unes xurriaques’ són derivats deverbals, mentre que, segons el dicc. Inst., *cinglada* és deverbal però *xurriacada*, al contrari, és denominal, perquè *xurriacar* segons aquest diccionari no existeix. Aquest tipus d’argumentació no és altra cosa que un absurd metodològic i lingüístic. El mateix absurd a què arribaríem, per cert, si siguéssim les directrius i els postulats de Rainer, ara, dins el mateix dicc. Inst. Així, enfront de la cadena derivativa:

cingla > *cinglar* ‘donar colps de cingla’ > *cinglada* ‘colp donat amb la cingla’,

aquest diccionari aporta una altra cadena sinònima (o paral·lela) amb una llacuna:

---

15 L’existència de paràfrasis de derivats en *-ada* com ara:

xurriacada ‘colp donat amb unes xurriaques’
ancada ‘colp donat amb les anques’,
bridada ‘colp [o estirada brusca] amb les brides’,
dentada ‘colp pegat amb les dents’,
tisorada ‘[colp], tall fet amb les tisores’,
tenallada ‘colp donat amb les tenalles, etc.,

on el substantiu base actua com un complement instrumental en plural (!), em porta a la idea que tals paraules formades no poden derivar de dits substantius plurals, puix teníem

xurriaques (no existeix **xurriaca*) > **xurriaquesada*,
tisores (no existeix **tisora*) > **tisoresada*, etc.

Aquesta aporia pot ser superada d’una manera plausible mitjançant la hipòtesi de verbs possibles:

xurriaques > (**xurriacar* ‘donar colps amb les xurriaques’ > *xurriacada* ‘acció de xurriacar o colp donat amb les xurriaques’,

i així mateix

tisores > **tisorar* ‘donar colps o fer talls amb les tisores’ > *tisorada* ‘colp o tall fet amb les tisores’,

tal i com tenim en el cas de

fiblada ‘punxada de fibló’, que no pot derivar de *fibló* (ja que no existeix **fibla*), sinó del verb *fiblar* ‘picar, ferir, amb el fibló’.

corretja > .....? ..... > *corretjada* ‘colp de corretja’

¿Hem de concloure també en aquest cas que *cinglada* es un deverbal de *cinglar* i que, al contrari, el seu sinònim o semblant *corretjada* és denominal perquè la paraula *corretjar no es registra d’una manera expressa i patent en el lèxic? Afirmar açò, des de pressupòsits lexicològics, representaria una inconseqüència metodològica en l’anàlisi d’elements pertanyents a la formació de paraules.

Més casos d’inconseqüència metodològica els tendríem en els següents derivats verbals en *-ada*, l’anàlisi i requisits formatius dels quals no podem fer-los dependre del fet que en un diccionari concret figure o no figure el verb al qual els pugam afiliar:

agullada ‘punxada d’agulla’ –

agullar: v. tr. ant. (sí, dicc. Alcover; no, dicc. Inst.)

bastonada ‘colp de bastó’ –

bastonar: v. tr. (Alg., dicc. Alcover; no, dicc. Alcover)

batallada ‘colp de batall’ –

batallar: v. intr. (sí, dicc. Alcover; no, dicc. Inst.)

becada ‘colp de bec’ – *becar*: v. tr. (Eivissa, dicc. Alcover; no dicc. Inst.)

burxada ‘colp o ferida de burxa’ –

burxar: v. tr. (no!, dicc. Alcover; sí!, dicc. Inst.)

codolada ‘colp amb un cudol’ –

codolar: v. tr. (sí, dicc. Alcover; no, dicc. Inst.)

coltellada ‘colp / ferida de coltell’ –

coltellar: v. tr. (sí, dicc. Alcover; no, dicc. Inst.)

escopetada ‘ferida d’escopeta’ –

escopetar: v. tr. (sí, dicc. Alcover; no, dicc. Inst.)

fiblonada ‘colp / picada de fibló’ –

fiblonar: v. tr. (sí, dicc. Alcover; no, dicc. Inst.)

flingantada ‘colp de flingant’ –

flingantar: v. tr. (sí, dicc. Alcover; no, dicc. Inst.)

maçada ‘colp amb una maça’ –

maçar: v. tr. ant. (sí, dicc. Alcover; no, dicc. Inst.)

magallada ‘colp de magall’ –

magallar: v. tr. ant. (sí, dicc. Alcover; no, dicc. Inst.)

martellada ‘cop de martell’ –

martellar: v. tr. (sí, dicc. Alcover; no, dicc. Inst.)

- nassada* ‘colp amb / al nas’ –
nassar: v. tr. (S.Feliu, *dicc. Alcover*; no, *dicc. Inst.*)
- perxada* ‘colp amb una perxa’ –
perxar: v. tr. (Bal., *dicc. Alcover*; no, *dicc. Inst.*)
- potada* ‘colp de pota’ – *potar*: v. tr. (Barc., *dicc. Alcover*; no, *dicc. Inst.*)
- punyada* ‘colp de puny’ –
punyar: v. tr. (Perp., *dicc. Alcover*; no, *dicc. Inst.*)
- sagetada* ‘colp / ferida de sageta’ –
sagetar: v. tr. (sí, *dicc. Alcover*; no, *dicc. Inst.*)
- trabucada* ‘colp / tret de trabuc’ –
trabucar: v. tr. (sí, *dicc. Alcover*; no, *dicc. Inst.*)
- vergada* ‘colp de verga’ –
vergar: v. tr. ant. (sí, *dicc. Alcover*; no, *dicc. Inst.*)
- vergassada* ‘colp de verga’ –
vergassar: v. tr. (sí, *dicc. Alcover*; no, *dicc. Inst.*)

Per altra part, heus aquí alguns casos en *-ada*, per als quals en ambdós (!) diccionaris existixen verbs patents, dels quals –en principi– podrien derivar aquells:

- agullonada* ‘colp d’agulló’ – *agullonar*: v. tr. (*dicc. Alcover* i *dicc. Inst.*)
- arpada* ‘colp d’arpa’ – *arpar*: v. tr. (Barc., *dicc. Alcover*; sí, *dicc. Inst.*)
- dardada* ‘tret / ferida de dard’ –
dardar: v. tr. (Ripoll., Vic., *dicc. Alcover*; sí *dicc. Inst.*)
- embotxada* ‘colp de botxa’ – *embotxar*: v. tr. (*dicc. Alcover* i *dicc. Inst.*)
- escopinada* ‘colp amb l’escopina’ –
escopinar: v. tr. (*dicc. Alcover* i *dicc. Inst.*)
- esperonada* ‘colp d’esperó’ – *esperonar*: v. tr. (*dicc. Alcover* i *dicc. Inst.*)
- fiblada* ‘punxada de fibló’ – *fiblar*: v. tr. (*dicc. Alcover* i *dicc. Inst.*)
- fitorada* ‘colp de fitora’ – *fitorar*: v. tr. (*dicc. Alcover* i *dicc. Inst.*)
- mallada* ‘colp de mall’ – *mallar*: v. tr. (*dicc. Alcover* i *dicc. Inst.*)
- natjada* ‘colp a les natges’ –
natjar: v. tr. (Gir., Emperd., *dicc. Alcover*; sí, *dicc. Inst.*)
- ortigada* ‘punxada d’ortiga’ –
ortigar: v. tr. (or., occ., *dicc. Alcover*; sí, *dicc. Inst.*)
- punxada* ‘ferida de punxa’ – *punxar*: v. tr. (*dicc. Alcover* i *dicc. Inst.*)
- queixalada* ‘ferida amb les dents’ –
queixalar: v. tr. (*dicc. Alcover* i *dicc. Inst.*)

tamborinada ‘colp / so de tambori’ –
tamborinar: v. tr. (dicc. Alcover i dicc. Inst.)
urpada ‘colp / ferida amb l’urpa’ –
urpar: v. tr. (dicc. Alcover i dicc. Inst.)

En els dos grups d'exemples precedents, s'haurà observat que ocasionalment el dicc. Alcover dona unes breus indicacions de tipus diacrònic (ant.) o diatòpic (Bal., Barc., Gir., Empord., Perp., Eiv., etc.) en la descripció dels respectius verbs. Respecte a les indicacions de tipus diatòpic cal reiterar allò que he dit en el cas de cast. *gauchada* – *gauchar*, això és, que no es pot afirmar que, verbigràcia, el derivat català *becada* ‘colp de bec’ derive precisament i automàtica de l'accepció eivissenca del verb *becar*: v. tr. 1. ‘fer becaines’ [comú català] || 2. ‘ferir amb el bec’ (Eivissa, dicc. Alcover.), sinó més aviat del verb possible **becar* ‘ferir amb el bec’, latent en el sistema català, però patentitzat en l'illa d'Eivissa. I això mateix cal mantenir, per exemple, del derivat comú català *punyada*; aquesta paraula no pot derivar directament i justa del verb perpinyanès *punyar*: v. tr. (Perp., dicc. Alcover; no, dicc. Inst.). Més bé s'ha de dir que el verb possible **punyar* ‘donar cops de puny’, latent en el sistema català, ha aflatat i s'ha fet patent a Perpinyà i la seva regió. No podem passar per alt tampoc el fet que moltes indicacions diatòpiques del dicc. Alcover no figuren en el dicc. Inst., la qual cosa vol dir que aquest diccionari, que es declara normatiu, amplia l'aplicació d'aquests verbs a tot el domini català: vegeu, entre altres casos: *arpar*, *dar-dar*, *natjar*, *ortigar*, *boçar*.

Quant a les indicacions diacròniques (ant[ic]) amb les quals el dicc. Alcover acota l'ús d'alguns verbs del primer grup, i als quals sí es podrien afiliar alguns derivats en *-ada*, cal assenyalar que molts verbs amb la indicació ‘ant.’ o bé han estat substituïts modernament en català per altres derivats en *-ejar*, com per exemple:

agullar – *agullejar*   *agullonar* – *agullonejar*
maçar – *macejar*   *vergar* – *verguejar*,

o bé són sinònims d'aquests mateixos derivats en *-ejar*, més moderns, com ara:

agullonar – *agullonejar*   *arpar* – *arpejar*
bastonar – *bastonejar*   *batallar* – *batallejar*
codolar – *codolejar*   *dardar* – *dardejar*

coltellar – *coltellejar*
esperonar – *esperonejar*
fiblonar – *fiblonejar*, etc.

escopetar – *escopetejar*
fiblar – *fibllejar*

Segons açò, es pot aventurar la hipòtesi que eventualment alguns verbs possibles, latents en el sistema de formació de paraules català, poden aflorar i patentitzar-se ocasionalment, no tan sols mitjançant el sufix *-ø-ar*, sinó també sota la forma del sufix més de moda (!) *-ej-ar* (el qual no sempre indica una acció reiterada):

becada ‘colp de bec’ – *bequejar* ‘ferir amb el bec’
dardada ‘ferida de dard’ – *dardejar* ‘ferir amb el dard’
escopetada ‘ferida d’escopeta’ – *escopetejar* ‘ferir d’escopeta’
estocada ‘colp de l’estoc’ – *estoquejar* ‘ferir d’estoc’
ganivetada ‘colp de ganivet’ – *gavinetejar* ‘ferir de ganivet’
llançada ‘colp de llança’ – *llancejar* ‘ferir de llança’
maçada ‘colp pegat amb una maça’ – *macejar* ‘ferir amb una maça’
portada ‘colp de porta, tancant-la’ –
portejar ‘fer soroll la porta en tancar-se violentament’
potada ‘colp de pota’ – *potejar* ‘ferir amb la pota / les potes’, etc.

Finalment, la patentització esporàdica de verbs possibles, latents en el sistema formatiu català també es dona, encara que en molt menor grau, en el programa *-ada* com a expressió de l’ ‘acció pròpia del substantiu base’, és a dir, casos com cast. *gauchada* < (*)*gauchar* < *gaucho*; així tenim en català uns pocs verbs denominals, en teoria, com:

murriada ‘acció pròpia d’un murri < *murriar* ‘fer el murri’ (dicc. Alcover) < *murri*
falconada ‘acció pròpia d’un falcó < *falconar* ‘pegar falconada’ (dicc. Alcover) < *falcó*
baladronada ‘dita pròpia de baladrons’ < *baladronar* ‘dir baladronades’ (dicc. Alcover)

Aquests tres verbs procedixen de l’extens dicc. Alcover i cap d’ells figura en el dicc. Inst.; el primer té altres equivalents com *amurriar* (dicc. Alcover) i *murriejar* (ambdós dicc.); *falconar*, segons dicc. Alcover, s’empra principalment a l’Empordà com a sinònim de *falconejar*. I *baladronada*, finalment, crec que és un castellanisme; però resulta curiós que el dicc. Alcover aporte o

patentitze un verb com *baladronar* que no existix en castellà de forma patent, sinó *baladronear*, el corresponent català del qual, és a dir, *baladronejar*, és tingut com a sinònim de *baladronar* en el mateix dicc. Alcover. No obstant això, els tres verbs tenen el valor d'evidenciar l'existència de verbs possibles i latents en el sistema formatiu català.

Els dos programes del sufix *-ada* vists fonamentalment fins ací, això és, el de 'colp donat amb el substantiu base'¹⁶ i el d' 'acció pròpia del substantiu (/ adjectiu?) base', s'engloben dins el programa més general i uniforme, representat per aquells derivats verbals parafrasejables com 'acció (i efecte o resultat) del verb patent base', el qual, per la seva part, és el programa amb més casos de derivats en *-ada*, tant en català com en castellà; aquí només em cal oferir-ne un parell de casos representatius:¹⁷

atrapada 'acció i efecte d'atrapar' < *atrapar*
aturada 'acció i efecte d'aturar / aturar-se' < *aturar(-se)*, etc.

Enfront d'aquests programes deverbals, es troben els típicament denominals, o siga, aquells derivats en *-ada* en la paràfrasi dels quals no figura cap verb (d'acció). Bàsicament aquests derivats denominals són parafrasejables com '(gran) quantitat o conjunt de substantiu(s) base'; és a dir, derivats de sentit col·lectiu, per una banda, i derivats de sentit intensiu o augmentatiu, per l'altra. Com a màxim, i si es vol fer figurar un verb en la paràfrasi de tals derivats, es pot recórrer a verbs existencials com ara 'el fet que haja molts / un conjunt / gran quantitat de substantiu(s) base'. Els dos programes contenen prou casos de derivats denominals en català; aquí únicament n'ofereisc una reduïda representació.

En primer lloc, aquells derivats –els més nombrosos, per cert– la base nominal dels quals representa l'element constituent d'un conjunt de coses, persones o animals (o pot exercir també la funció de subjecte en la paràfrasi 'el fet que haja un conjunt de substantiu(s) base'):

16 En el fons i d'acord amb l'esperit del treball de Baià / Berna / Cabré (2000: *passim*), el programa 'colp donat amb x' també es pot parafrasejar així mateix com a 'acció (violenta i efecte) exercida amb ajuda del substantiu base / sobre el substantiu base', etc., o 'acció (violenta i efecte) del verb (possible) base', així: *cinglada* 'acció i efecte de cinglar', *correjada* 'acció i efecte de *corretjar', amb la qual cosa el programa 'colp donat amb x' cauria dins el programa més general 'acció i efecte del verb (latent o patent) base'.

17 El dicc. Inst., per exemple, tan sols en la secció d'entrades que comencen per *a-* (*aberrada*, *abocada*, *abraçada*, *abraonada*, etc.), arriba a presentar ja més de 100 casos de derivats deverbals en *-ada*, parafrasejables com a 'acció (i efecte o resultat) de verb base'.

angelada ‘conjunt d’àngels’
baconada ‘(conjunt de, o) col·lecció de porcs o bacons’
balustrada ‘(conjunt de, o) barana formada amb balustres’
botonada ‘(conjunt de, o) joc de botons’
budellada ‘conjunt dels budells d’una persona o d’un animal’
*cep(arr)ada*¹⁸ ‘conjunt de ceps d’una vinya’
colomada ‘(conjunt de, o) pilot de coloms’
costellada ‘conjunt de les costelles d’un home o animal’, ‘(colp donat a les costelles)’¹⁹
paperada ‘conjunt de papers’, ‘abundor de papers escrits’, etc.²⁰

En segon lloc, aquells derivats, el substantiu base dels quals complix la funció de recipient del conjunt de substantius base:

aigüerada ‘conjunt de plats bruts ...[que hi ha] a l’aigüera’
balconada ‘(conjunt de) persones que ocupen [/ que hi ha / que caben en] un balcó’
braserada ‘conjunt de brases que cremen [que hi ha] en un braser’
cotxada ‘conjunt de persones que van [que hi ha] dins un cotxe’
tartanada ‘conjunt de persones que van [que hi ha] dins una tartana’, etc.

Finalment hi ha alguns derivats col·lectius denominals, la base substantiva dels quals realitza la funció adverbial de lloc, de temps o d’instrument, com ara en:

cepada ‘conjunt de raïms d’un (en un) cep’
erada ‘conjunt teules, rajoles, etc. posades a assecat a l’era’
fontada ‘(conjunt de persones, o) aplec al peu d’una font per menjar o divertir-se’

---

18 En el present treball no em puc detenir en el tractament dels anomenats *infixos*, prou abundants i variats, per cert, en els derivats en *-ada*: *aiguarrada*, *baquetada*, *bajarada*, *becarada*, *bequerada*, *brancalada*, *buidarada*, *buinarada*, *caparrada*, *caparrotada*, *dentegada*, *eguasada*, *fumarada*, *pixarada*, *pixarrada*, *platerada*, *taquestarrada*, *tragallada*, *ventregada*.

19 Tampoc em detinc en aquest treball en la problemàtica de la rica polisèmia que s’observa dins aquest tipus de derivats.

20 Més casos de col·lectius en *-ada*: *abellada*, *albergada*, *bajocada*, *brancada*, *brancalada*, *brasada*, *capellanada*, *carenada*, *costellada*, *cucada*, *encaixonada*, *espigada*, *esquellada*, *aguestlada*, *eugassada*, *fillada*, *gossada*, *lladregada*, *llocada*, *llopada*, *masclatada*, *negrada*, *novellada*, *nuvolada*, *ossada*, *pampolada*, *peonada*, *pollada*, *pervellada*, *perxada*, *puada*, *ramada*, *revoltonada*, *robada*, *serralada*, *serre-rada*, *surada*, *tonada*, *tripada*, *trunfada*, *vacada*, *ventrada*, etc.

taulada ‘conjunt de comensals d’una (en una) taula’, ‘(taula plena de coses)’

telerada ‘conjunt de cartons picats que es posen en un teler’²¹

anyada ‘conjunt de fruits que ha produït la terra en un any’

allada ‘salsa feta amb alls’

cordada ‘conjunt de presos que van lligats a una corda’, etc.

Ara bé, dins aquest programa de *-ada* amb significat col·lectiu (‘conjunt de...’) es donen una sèrie de casos que poden presentar una ambigüitat o dificultat a l’hora de parafrasejar el seu contingut bé com a ‘conjunt de substantius base’ o bé com a ‘(acció i) efecte o resultat del verb denominal base’, ja que al costat del derivat en *-ada* existeix també un verb patent en algun diccionari, del qual es podria fer derivar aquell. Així, *cadellada* es pot interpretar com a ‘conjunt de cadells (nats d’un mateix part)’, però també com a ‘efecte o producte de cadellar’ (*cadellar*: ‘la gossa, la lloba, etc., parir’, *dicc. Inst.*) i de la mateixa manera *bessonada*, *cabridada*, *conillada*, *garrinada*, *gatinada*, *gatonada*, etc., encara que no es donen de forma patent els corresponents verbs latents o possibles com **bessonar*, **cabridar*, etc.²²; el mateix estat de coses tenim –entre altres– amb *llucada* ‘conjunt de llucs d’una planta’, que també es pot parafrasejar com a ‘efecte o resultat de llucar’ (*llucar*: ‘una planta, traure llucs’, *dicc. Inst.*). Així, doncs, es poden entendre de dues formes els següents col·lectius en *-ada*, juntament amb els quals es registra, almenys en el *dicc. Alcover*, un verb denominal:

estorada ‘conjunt d’estores’ o ‘efecte i resultat d’estorar’ (*estorar*: cobrir amb estores)

flocada ‘conjunt de flocs’ o ‘efecte i resultat de flocar’ (*flocar*: guarir de flocs)

sarmentada ‘conjunt de sarments o ‘resultat de sarmentar’ (= traure sarments el cep)

solada ‘conjunt de coses en el sòl’ o ‘resultat de solar’ (*solar*: depositar-se al sòl)

21 En la indústria tèxtil valenciana anomenem *encartonada* al ‘conjunt de cartons picats d’un teler’, paraula que no figura en cap diccionari.

22 Cf. el verb *infantar* ‘parir, posar al món’, el qual no dona origen a **infantada* ‘conjunt d’infants, nats d’un mateix part’, tal vegada perquè ja existeix el derivat *fillada* ‘conjunt de fills’.

tacada ‘conjunt, multitud de taques’ o ‘efecte de tacar’ (‘embrutar amb taques’)
teulada ‘(conjunt de) teules’ o ‘efecte de teular’ (= posar teules), etc.

Si els derivats denominals precedents es podien parafrasejar com a ‘conjunt de substantius base’, pel fet que la base nominal era numerable o discontinua (*estores, flocs, sarments*, etc.), els que vénen a continuació no es presten a aquest tipus de parafrasi a causa que la seva base nominal, en general, és contínua o no divisible, com *calor, fred, pressa, aigua, alè, líquid, cendra, llenya*, etc. La funció del sufix *-ada* en aquests casos sol ésser de caràcter intensiu i, fins i tot, augmentatiu; i la seva parafrasi ara adquireix la forma de ‘gran quantitat del substantiu base’ o també ‘substantiu base gran’:

<i>barriada</i> ‘barri gran’	<i>calorada</i> ‘calor forta’
<i>fredada</i> ‘gran quantitat de fred’ ²³	<i>gentada</i> ‘concurrència de molta gent’
<i>alenada</i> ‘alè fort’	<i>aiguada</i> ‘gran quantitat d’aigua’
<i>caliuada</i> ‘gran quantitat de caliu’	<i>cendrada</i> ‘gran quantitat de cendra’
<i>dinerada</i> ‘gran quantitat de diners’	<i>cotonada</i> ‘gran quantitat de cotó’
<i>herbada</i> ‘gran quantitat d’herba’	<i>llenyada</i> ‘gran quantitat de llenya’
<i>pressada</i> ‘molta pressa’, etc.	

Tal com passava amb els derivats parafrasejables com ‘conjunt de substantius base’, també aquí es donen casos de doble interpretació, sobretot quan en algun diccionari figura juntament amb ells un verb patent:

rovellada: ‘gran quantitat de rovell’ o ‘efecte de rovellar-se molt’
tintada ‘gran quantitat de tinta’ o ‘efecte i resultat de tintar molt’ (*tintar*: ‘posar tinta’)
bromada: ‘gran broma’ o ‘efecte i resultat de bromar’ (*bromar*: ‘fer bromes’, *dicc. Alcover*)
florada ‘(gran) quantitat de flors’ o ‘efecte de florir (!)’²⁴

23 Paraula típica de Balears; no està en el *dicc. Inst.*, encara que sí hi figura el seu antònim *calorada*.

24 El derivat *florada* és molt significatiu en català. El *dicc. Alcover* li assigna els següents significats: “1. Multitud de flors. 2. Floració; acte i efecte de florir [!]; conjunt de plantes o fruits primerencs. 3. Conjunt dels fruits millors o més escollits (val.). 4. Conjunt de persones o coses de les millors; floret.” El *dicc. Inst.*, per la seva part, tan sols li atribueix el significat 4, el de ‘floret’ o ‘conjunt de persones o coses de les millors’. El signifi-

nevada ‘gran quantitat de neu’ o ‘efecte de nevar molt’, etc.

En tots els casos, exposats fins aquí, el sufix *-ada* aporta o afegeix algun element o sema nou al significat del substantiu, adjectiu, verb o adverbi base: ‘acció o acte violent (o colp) donat amb / sobre el substantiu base’, ‘acció pròpia del substantiu base’, ‘acció i efecte del verb base’, d’una banda, i ‘conjunt / gran quantitat de substantius base’, ‘gran substantiu base’, per altra. Hi ha, no obstant això, no pocs derivats en català, on el sufix *-ada* –a nivell lògic i objectiu– no aporta res de nou al substantiu base, això és, casos on el primitiu i el derivat vénen a expressar el mateix designat, raó per la qual es poden entendre tots dos com a sinònims. Ocasionalment, l’aportació màxima que –a nivell emotiu i subjectiu– fa el sufix *-ada* és una lleugera idea d’intensitat o especialitat, prou difícil d’amidar o calibrar, per cert.

Un primer tipus de derivats, on *-ada* no aporta res de nou, són aquells formats sobre una base que ja de per sí expressa bé una acció o un succés repentí o bé un colp violent; així, compareu els següents derivats amb les seves respectives bases:

bacada ‘bac’, ‘caiguda violenta’ – *bac* ‘caiguda forta’
batzacadada ‘caiguda o colp fort’ – *batzac* ‘colp fort’
bufetada ‘colp donat amb la mà’ – *bufet* ‘colp donat amb la mà’
bursada ‘colp brusc’ – *burs* ‘empenta, colp violent’ (dicc. Alcover)
gropada ‘tempesta, colp de vent’ –
grop ‘nuvolada tempestuosa, colp de vent’
llacada ‘llot que deixa la riuada’ –
llac ‘llot que queda després d’una riuada’
rafegada ‘ratxa forta, ràfega’ – *rafega* ‘ventada curta i violenta’
caçada ‘acte de caçar’ – *caça* ‘acte de caçar’
ballada ‘acció de ballar’ – *ball* ‘acció de ballar’

---

cat 2 és de domini comú a València i Balears. Molt interessant resulta el fet que el dicc. Alcover faça derivar *florada* del verb *florir*, quan en realitat aquest verb haguera derivat en *florida* però no en *florada*. Segons la meua opinió, aquest últim només pot derivar d’un verb possible com **florar*, latent en el sistema formatiu català, però patent en el sistema castellà, els diccionaris del qual –almenys el de la Real Academia – sí aporten el derivat denominal *florar* ‘dar flor’. En el cas del dicc. Alcover, en lloc de recórrer a un verb possible en català com **florar*, s’acudix a un verb ja existent realment en el lèxic, com *florir*. Ara bé, el fet que en castellà es done d’una forma patent el verb *florar* i que aquesta no figure en cap diccionari català, no ens hauria de portar a l’absurd d’afirmar que *florada* seria deverbal (< *florar*) en castellà, mentre que en català seria denominal (< *florir*).

xutada ‘colp amb el peu a la pilota’ –
xut ‘colp donat amb el peu a la pilota’, etc.

En altres casos, on el substantiu base no designa cap tipus d’acció o colp, el derivat en *-ada* segueix sense afegir res de nou a la base, perquè ella mateixa ja conté la idea de conjunt o de quantitat de coses; la novetat màxima que, en tot cas, pot aportar *-ada* seria una especialització o una lleugera intensificació del substantiu base, difícil d’afegir:

bandada ‘conjunt d’ocells’ –
banda ‘grup d’individus, conjunt (de músics)’
brancallada ‘conjunt de branques’ – *brancall* ‘conjunt de branques’
brasillada ‘conjunt de brases’ – *brasil* ‘barreja de brases i cendra’
brossada ‘brossa que porta el riu’ –
brossa ‘conjunt de fulles, rametes, etc. apilotats’
butxada ‘conjunt de vísceres ...’ –
butxa ‘conjunt de vísceres abdominals’
canyissada ‘conjunt de canyissos’ – *canyís* ‘conjunt de canyes’
capçada ‘conjunt de branques d’un arbre’ –
capça ‘conjunt de branques d’un arbre’
futralada ‘abundor, gran quantitat’ – *futral* ‘gran quantitat’
glopada ‘glop’ – *glop* ‘quantitat de líquid que cap dins la boca’
milionada ‘milió’ – *milió* ‘gran quantitat de diners’
rovinada ‘riuada, avinguda d’un riu’ – *rovina* ‘riuada, avinguda d’un riu’, etc.²⁵

Alguns derivats en *-ada*, sinònims dels substantius base, procedeixen del llenguatge tècnic com la pesca, la ramaderia, l’agricultura, l’arquitectura, l’anatomia, etc.; així:

25 Més casos de derivats sinònims de les seves bases, indicant o no un conjunt de coses, serien:

bromada – *broma* ‘boira’
colçada – *colze*
espinada – *espina* dorsal
goixada – *goix*
marjada – *marje*
plomada – *plom*
rosada – *ros*
socada – *soca*
tramada – *trama*
xafegada – *xàfec* etc.

cerclada – *cercle*
corriolada – *corriol*
fargalada – *farga*
llobada – *lloba*
masada – *mas*
postada – *post*
rotllada – *rotlle*
sotalada – *sotal*
trespollada – *trespoll*

cimalada – *cimal*
cruïllada – *cruïlla*
frescumada – *frescum*
mallolada – *mallol*
mascarada – *mascara*
quixcallada – *quixcalla*
saonada – *saó*
tempirada – *tempir*
veremada – *verema*

braçolada ‘braçol de palangre’ – *braçol* ‘cordellina penjada del palangre’
bragada ‘entreuix dels animals’ –
braga ‘espai entre cuixa i cuixa dels animals’
brocada ‘tros de sarment del cep’ – *broc* ‘brocada de cep’
raconada ‘racó, espai format per dues parets’ –
racó ‘espai comprès entre dues parets’
recolçada ‘angle o desviació d’un carrer’ –
recolze ‘angle o desviació d’un carrer’
sostrada ‘conjunt de peces que formen el sostre’
vorada vora o marge, costat d’un edifici’
sotilada sòtil, etc.

Finalment, es pot seguir constatant una sinonímia entre derivats en *-ada* i les seves bases substantives, quan aquestes designen unitats de temps, referencial o duratiu, com en:

albada ‘primera claredat del sol ixent’ –
alba ‘primera claredat del sol ixent’
vesprada ‘les primeres hores de la nit’ –
vespre ‘les primeres hores de la nit’
anyada ‘transcurs del temps d’un any’
anyades = *anys*
estiuada ‘temporada d’estiu’
hivernada ‘temporada d’hivern’
jornada ‘dia, [jorn]’
migdiada ‘temps al volt del migdia’
mesada ‘espai d’un més’
quinzenada ‘quinzena, temporada de 15 dies’
setmanada ‘espai de set dies, setmana’
tardorada ‘estació de tardor’
vuitada ‘espai de vuit dies’, etc.

o, també, quan designen llocs determinats, com ara:

carrerada ‘camí que segueix el bestiar’ – *carrera* ‘camí, ruta’
carrilada ‘solc que fan les rodes’ – *carril* ‘solc que fan en terra les rodes’
collada ‘depressió del terreny entre dos cims’ –
coll ‘depressió del terreny entre dos cims’

contornada ‘paratge que envolta un lloc’ –
contorn ‘paratge que envolta un lloc’
fondalada ‘fondal, part del terreny més baixa que la resta’
capvallada ‘capvall, inclinació del terreny’, etc.

Resum final

Les reflexions que s’han dut a terme al llarg del present treball sobre els derivats en *-ada* han girat, sobretot, a l’entorn a la problemàtica que representa l’existència o no de verbs possibles en la formació de paraules en català (els resultats són igualment vàlids per a altres llengües i, en especial, per a les romàniques). Per tractar-se de verbs possibles, no recollits en els respectius lèxics o diccionaris de les corresponents llengües, resulta impossible demostrar a ciència certa i amb proves irrefutables la seva existència real en la llengua. Davant aquesta dificultat hi ha hagut algun autor que, guiat per un formalisme metodològic prou radical, ha optat per prescindir-ne en les seves investigacions sobre les paraules formades. No obstant això, en aquest treball he intentat cridar l’atenció sobre una sèrie d’indicis que fan versemblant i, fins i tot, verídica l’existència d’aquesta classe de verbs implícits, els quals es troben d’una forma latent en el sistema de formació de paraules de cada llengua i, en qualsevol moment o en qualsevol acte de comunicació, poden aflorar i fer-se patents en la seva sintaxi. Amb ocasió d’aquestes reflexions hem tingut l’oportunitat de contemplar un parell de verbs possibles que sí han aplegat a patentitzar-se i a figurar en algun escrit o en algun diccionari de caràcter descriptiu de certa extensió, encara que hagen estat rebutjats o no hagen arribat a aflorar encara en altres diccionaris de tipus més normativista o d’extensions més reduïdes. A pesar de tot això, es pot concloure dient que aquests verbs implícits constitueixen una preciosa hipòtesi de treball, mitjançant la qual es pot arribar a interpretar i a comprendre millor la gènesi i el funcionament dels derivats deverbals en *-ada* tant en català com en les altres llengües romàniques.

Bibliografia

- dicc. Acad.: Real Academia Española (1984): *Diccionario de la Lengua Española*, Madrid: Espasa-Calpe.
- dicc. Alcover: Alcover, Antoni M. / Moll, Francesc de B. (1930–1968): *Diccionari Català-Valencià-Balear*, vols. I–X, Barcelona / València / Palma de Mallorca: Moll.
- dicc. Enc.: Enciclopèdia Catalana (1982): *Diccionari de la Llengua Catalana*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- dicc. Inst.: Institut d'Estudis Catalans (1995): *Diccionari de la Llengua Catalana*, Barcelona / Palma de Mallorca / València: Edicions 62.
- Baià, Maria Rosa / Berna, Elisenda / Cabré, M. Teresa *et al.* (2000): “La sufixació nominal amb *-ada* en català”, en: *Actes du XXIIe Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes, Bruxelles, 23–29 juillet 1998*, vol. IV, Tübingen: Niemeyer, 85–91.
- Gauger, Hans-Martin (1971): *Untersuchungen zur spanischen und französischen Wortbildung*, Heidelberg: Winter.
- Lüdtke, Jens (1987): *Prädikative Nominalisierungen mit Suffixen im Französischen, Katalanischen und Spanischen*, Tübingen: Niemeyer.
- Rainer, Franz (1993): *Spanische Wortbildungslehre*, Tübingen: Niemeyer.